

Masarykova Univerzita

Právnická fakulta

Katedra právnej teórie

Seminárna práca

Politická a náboženská ideológia v práve
(komunizmus, nacizmus, náboženský fundamentalizmus
a pod.)

Jakub Mihálik

2006/2007

Týmto vyhlasujem, že som na seminárnej práci na tému: „ Politická a náboženská ideológia v práve“ pracoval sám a využil som len pramene v práci uvedené.

Úvod : Ako tému na spracovanie seminárnej práce som si vybral vplyv islamskej viery na právo štátov, kde obyvateľstvo „vyznávajúce túto vieru prevyšuje ostatné obyvateľstvo a kde teda môžeme hovoriť o moslimskom štáte.

Tému som si vybral preto, lebo islam je v poslednom období diskutovanou témou a samého ma zaujíma, aký má vplyv na obyvateľov, nie len čo sa týka viery.

V tejto práci som si dal tieto ciele :

- 1) Objasniť čo je to fundamentalizmus
- 2) Objasniť systém moslimského práva
- 3) Poukázať na vplyv islamu na právne systémy moslimských štátov

Čo je to fundamentalizmus?

V dnešných dňoch je fundamentalizmus, hlavne ten islamský, veľmi obľúbenou témou. Často sa dočítame v novinách, že za tým a tým teroristickým útokom stoja islamskí fundamentalisti. Ale novinári nerozlišujú medzi islamskými fundamentalistami a teroristami, ktorí sa za fundamentalizmus len skrývajú. Extrémizmus totiž nie je rozšírený v myslení všetkých fundamentalistov.

Fundamentalizmus u moslimov znamená snahu o návrat k stavu v období, keď žil prorok Mohamed, lebo vtedy existoval islamský štát, ktorého hlavným zákonom bolo Božie slovo. Dnešní fundamentalisti majú za ideál vznik jednotného islamského štátu s jedinou – Božou autoritou. Korán, slová a skutky Mohameda, sunna a šaría by sa mali stať jediným zdrojom právneho systému a usporiadania spoločnosti.

To, že to niekto presadzuje formou zbraní v ruke si myslím, že môže byť síce smerujúce k rovnakému smeru, ale nemožno hovoriť o fundamentalizme, pretože jednou z jeho hlavných zásad je „univerzálny mier a spravodlivosť“, ako hovorí vo svojej publikácii *Islamský fundamentalizmus-ideály a realita* Bärbel Debus.

V mojej pozícii však nemôžem hodnotiť, lebo neviem aká je situácia ľudí, ktorí pod rúškom fundamentalizmu terorizujú svet. Bärbel Debus vo svojej práci tiež hovorí o tom, prečo sa z mladých moslimov stávajú fundamentalisti, ochotní položiť za moslimské ideály aj život:

„Sila a príťažlivosť fundamentalistických skupín tkvie v ich schopnosti dať perspektívu a nádej ľuďom uväzneným v zložitých životných situáciách. Sú schopní dať jednotlivcom identitu a nový zmysel sebaúcty.“...

Na úplné pochopenie ich zmýšľania by sme museli dôkladne poznať toto náboženstvo, čo by bolo možné asi len po niekoľkých rokoch štúdia. Pre naše účely som si vybral objasnenie moslimského práva, ako jedného zo základných pilierov islamu...

Charakteristika moslimského práva :

Moslimské právo je tvorené 2 hlavnými časťami- *ŠARJA* vychádza z tradície dvoch častí: *KORÁN* (slovo Boha ako ho nadiktoval prorokovi Mohamedovi) , *SUNNA* (čo povedali proroci) -a tradičného moslimského práva *FIQH*. Tieto dve zložky by mali byť v zhode, aj keď realita niekedy ukazuje opak.

Šarja, čo v preklade znamená cesta alebo chodník, sa zaoberá mnohými aspektami dennodenného života moslimov. Od politiky, cez sexualitu až po spoločenské aspekty. Je rozdelená na dve časti –Zákony o uctievaní ,ktoré zahŕňujú predpisy o veciach ako sú: rituálne obrady, modlitby, sviatky, charita, púť do Mekky

- Medziľudské vzťahy-táto časť upravuje finančné transakcie, dedičské právo, manželstvo, rozvod, starostlivosť o deti, čo sa smie a nesmie jesť a piť, tresty, vojnu a mier a súdne záležitosti, zahŕňujú úprvy o svedkoch a predkladaní dôkazov.

Fiqh, na rozdiel od šarje nie je považovaný za „svätý“ , a preto právnici vzdelanci majú iný pohľad na jeho detaily ako v prípade šarje. Fiqh je vlastne rozšírenie šarje, ktorá neupravuje všetky polia jurisprudencie.

Základným znakom moslimského právneho systému je jeho previazanosť s náboženstvom. Druhý charakteristický znak je právny pluralizmus, existuje niekoľko právnych škôl, ktoré sa líšia výkladom islamského práva. Islamské právo je právom osôb, nie štátov.

Islamské právo sa delí na 2 vetvy: 1) ortodoxnú sunnitskú vetvu

2) heterodoxnú šiitskú vetvu

Prevažuje sunnitská vetva, aj keď aj šiitská vetva má svoje uplatnenie - v Iraku, Iráne, Bahrajne a Libanone... Základný rozdiel medzi týmito vetvami je ten, že šiiti neuznávajú niektoré pramene práva a uprednostňujú rozum a voľnú úvahu sudcov. Obidve vetvy sa delia na ďalšie školy, takže môžeme hovoriť o určitej nepatrnej roztrieštenosti islamského práva.

Vývoj islamského práva by sa dal rozčleniť na tri obdobia:

A/OBDOBIE VYTVÁRANIA KLASICKÉHO PRÁVA

B/OBDOBIE PRENIKANIA CUDZÍCH PRVKOV

C/OBDOBIE MODERNIZÁCIE ISLAMSKÉHO PRÁVA

A/ V rámci tohto obdobia sa ďalej rozlišujú dve fázy: Pre prvú je príznačná voľnosť sudcovskej tvorby práva, v druhej sa nahradila zásadou nemeniteľnosti božského práva - taqlíd.

Vžila sa zásada, že najvyšší zákonodarca je Boh. Štát nemá vytvárať pravidlá, jeho úlohou je len chrániť Božie zákony. Rozvoju práva bránila, už spomínaná zásada taqlíd. Tá spôsobovala, že klasické právo nereflektovalo potreby obyvateľstva v priebehu času. Predstavitelia moslimských štátov, v záujme zachovania zásady, že právo, vydané Bohom je nemenné, označovali svoju legislatívnu činnosť za administratívnu. K prispôbovaniu sa moslimského práva spoločnosti prispeli aj moslimské školy, ktoré rôznou interpretáciou šarje nechali zdanie, že všetko je v súlade so šarjou a pritom jej znenie prispôbili modernej spoločnosti.

Inštitúty klasického sunnitského práva - a) zmluva - je uzavretá na základe dvoch vyhlásení, vykonaných každou zo zmluvných strán. V prípade splnenia podmienok nastávajú právne účinky, ktoré z nej vyplývajú a to i v tom prípade, že vznik zmluvy je zakázaný.

b) zodpovednosť za škodu - vznikala v dôsledky protiprávnosti konania škodcu, ten musel škodu nahradiť. Zodpovednou mohla byť aj osoba, ktorá nemá spôsobilosť k právnym úkonom. Úmysel škodcu sa neskúmal.

c) manželstvo - jeho uzavretie je považované za obyčajnú zmluvu, ako napr. zmluva o kúpe ľavy. Nemá však náboženský charakter. (podrobne by som sa chcel inštitútu manželstva venovať neskôr v mojej práci.)

Súdne konanie, ktoré bolo verejné prebiehalo pred samosudcom. Súdny nebol špecializovaný. Najcennejším dôkazom bolo svedectvo a prísaha. Svedok mohol svoju výpoveď odvolať kedykoľvek, aj po vynesení rozsudku.

Neexistovali žiadne opravné prostriedky. Zmena rozsudku mohla nastať iba, ak bolo zrejmé, že sudca spravil chybu.

B/ Postupne sa začala prejavovať zaostalosť takéhoto systému, najmä v nepružnosti normotvorby štátu. Bolo neprípustné, aby sa zasahovalo do šarje, preto sa zvolila taktika vytvorenia druhej vetvy práva. Tým sa islamské právo de facto zdvojilo. Právtvorcovia argumentovali tým, že sú obklopení právom iných krajín a radšej pripustia prienik určitých častí cudzích právnych kultúr do islamského práva ako keby malo dôjsť k zničeniu šarje.

Bolo badať hlavne vplyv francúzskeho práva a jeho kódexov - najmä Code civil. V roku bol prijatý aj pod týmto vplyvom prvý občiansky zákonník v islamskom svete, Medžella. Postupne všetkým moslimským krajinám začali prijímať európsky vzor právneho systému. No napriek tomu si šarja udržala svoj vplyv.

C/ Vďaka vplyvu Európy tak moslimské štáty začali vytvárať moderné právo - pod vplyvom Francúzska tak urobili štáty severnej Afriky - napr. Maroko, Alžírsko... , pod vplyvom Anglicka - Sudán, Jordánsko... Existujú však krajiny, ktoré odmietajú vplyv Európy

a dodržiavajú moslimské právo-najmä Saudská Arábia a v poslednom čase sa vo všetkých moslimských krajinách objavujú fundamentalistické tendencie, ktoré hlásajú návrat k tradičnému islamskému právu, kt. považujú za pilier štátu práve šarju.

Systém islamského práva-Keďže existuje veľa islamských štátov, vybral som si jeden štát, na ktorom chcem ukázať organizáciu právneho systému. Vybral som si Irán, pretože predstavitelia tohto štátu vyhlasujú o sebe, že na rozdiel od ostatných „barbarských“ štátov, proklamujúcich islam ako štátne náboženstvo, je Irán oveľa vyspelejší, kultúrnejší a právnejší.

Irán-Vplyv islamu v tomto štáte je zrejmý už z jeho oficiálneho názvu-Iránska islamská republika. Oficiálnym náboženstvom je šítsky islam a základ republiky tvorí ústava z roku 1979. Iránske rozhodovacie inštitúcie sú sčasti volené demokraticky a sčasti ich tvoria ľudia dosadení na základe ich nábož. príslušnosti.

Iránska ústava bola schválená v referende r.1979, vystriedala tak ústavu z roku 1906, čo bola prvá ústava na Strednom východe. Bola výsledkom revolúcie, ktorá zvrhla iránsku monarchiu a založila vlastne islamskú republiku. Pôvodne bola navrhnutá na základe francúzskej ústavy z roku 1958, no po nátlaku domácich náboženských fundamentalistoch sa stala oveľa viac proislamskou- zahrňovala napr. založenie úradu Najvyššieho náboženského právnika a zaviedla teokratickú vládu. Na čele republiky stál prezident, zaistiť súlad legislatívy s islamskými princípmi mal Zbor ochrancov. Ústava tiež zaviedla úrad najvyššieho vodcu, ktorý nesie zodpovednosť za tvorbu a dohľad nad „všeobecnými záležitosťami Iránskej islamskej republiky“. Je veliteľom vojska, sám môže vyhlásiť vojnový stav. Má právo menovať a odvolávať lídrov súdnictva a mnohé iné funkcie. Druhý najvyšší predstaviteľ štátu je prezident, ktorý je hlavou exekutívy. Parlament je jednokomorový, pozostáva z 290 členov, volených na 4 roky priamym a tajným hlasovaním. Má legislatívnu moc, ratifikuje medzinárodné zmluvy a schvaľuje rozpočet. Celá jeho legislatíva musí byť schválená už spomínaným Zborom ochrancov, ktorý musí odobriť aj každého kandidáta na poslanca, či prezidenta.

Čo sa týka súdnictva, Najvyšší vodca menuje hlavu súdnictva, ktorý menuje predsedu Najvyššieho súdu a hlavného prokurátora. Verejné súdy sa zaoberajú s občiansko-právnymi aj trestno-právnymi prípadmi. „Revolučný“ súd rieši niektoré kategórie trestných činov ako sú napr. zločiny proti národnej bezpečnosti, drogové zločiny a konanie proti Islamskej republike. Rozhodnutia tohto súdu sú konečné a nejde sa proti nim odvolať. Existuje ešte aj špeciálny súd klerikov, kde sa prejednávajú žaloby nielen proti klerikom, ale aj proti obyčajným ľuďom. Proti ich rozhodnutiu takisto je nemožné sa odvolať. Organizácia súdnictva sa veľmi nelíši od nám známeho typu, takisto aj v Iráne existujú niekoľko stupňové občianske aj trestné súdy. Sudcovia samozrejme musia byť znalí šítskeho práva, ale navonok sa tvária desekularizovane.

Vplyv islamu na právny systém

Tento vplyv sa najviac prejavuje v odvetviach, ktoré môže ovplyvňovať istá tradícia alebo dlhodobé normy správania sa a to najmä v občianskom a trestnom práve.

Veľmi diskutovanou témou je islamský inštitút manželstva. Právne systémy moslimských štátov, vo väčšine povoľujú mnohoženstvo, niekde sú to dve manželky, inde štyri. Európskej kultúre to často pripadá tak, že sa tým dáva priestor manželovi, aby mohol bezuzdne vychutnávať sexuálne radovánky, no moslimovia argumentujú tým, že keby moslimom chcel islam povoliť takéto radosti povolil by návštevu prostitútok a iných ustanovizní. Mnohoženstvo je podľa nich naopak inštitút, v ktorom muž sa zaväzuje, že sa bude o ženy starať a chrániť ich. Myšlienka, že muž vydrží s jednou ženou do konca života, je vzdialená realite, a preto islam povoľuje mať viac ako jednu manželku. Oficiálne sa uvádza, že ak so sobášom s inou ženou nesúhlasí terajšia manželka, sobáš sa nemôže uskutočniť. Ratna Batara Mutniová z hnutia Sestry islamu, však hovorí, že v skutočnosti o tom, či muž môže mať viac žien, rozhodujú súdy. Korán o tom hovorí toto: „Ak by ste sa báli (je to adresované opatrovníkom), že nebudete spravodliví k sirotám (ak by sa opatrovník chcel oženiť so ženou, ktorá mu bola zverená do

opatery, avšak by sa obával, že by nebol k nej spravodlivý alebo že by tým mohol neprávom vziať časť jej majetku, ktorý spravuje), tak sa žeňte s toľkými ženami, s koľkými sa vám zaľúbi, s dvoma, tromi a štyrmi. (Nech sa opatrovník s touto sirotou, ktorá mu bola zverená do opatrovníctva, nežení, ale nech si vyberie inú ženu za manželku.“

S týmto súvisí aj zásada, ktorá v moslimskom práve nedovoľuje žiť dvom ľuďom vo voľnom zväzku. Nepripúšťa to predovšetkým preto, aby chránilo spoločnosť pred nemravnosťou a prostitúciou, ale hlavne preto, aby boli práva všetkých strán, ktorých sa toto spolužitie týka chránené. Stranami sa tu myslia manžel, manželka, ale aj prípadne deti, ktoré z takéhoto manželstva vstúpu.

Čo sa týka trestného práva, aj tu existujú prípady, o ktorých v Európe pochybujeme, že by mali byť súčasťou právnej spoločnosti, no napriek tomu sú v právnej kultúre moslimských krajín hlboko zakorenené. Hovorím napríklad o tom, že keď niekto ukradne niečo susedovi a obyvatelia toho-ktorého mesta sa to dozvedia, sami vezmú spravodlivosť do rúk a napríklad odrežú údajnému zlodejovi ruku, nehľadiac na to, či je obvinený naozaj vinný alebo sa to iba domnievajú. Takéto a podobné prípady boli bežné najmä v minulosti, no napriek tomu sa stále vyskytujú. Čo je však zarážajúce, moslimské právne systémy toto tolerujú. Ďalej treba uviesť príklad trestu smrti za odvrátenie sa od islamu. Nemôžeme nájsť žiadne racionálne vysvetlenie tohto uplatňovania, pokiaľ sa nepozrieme na druhý najzávažnejší prameň islamského práva. V ňom prorok Mohammed hovorí: „Kto by zmenil náboženstvo svoje, tak ho zabite“. Je to jednoznačný príklad toho, čo demokratické spoločnosti neuznávajú, no islamské štáty, na základe svojich náboženských prameňov, aplikovali tieto formy trestov do svojich právnych systémov. Dôkazom toho, že sú doslova spútaní svojimi náboženskými tradíciami je aj to, že kvôli istej rozpornosti s ustanovením Koránu, Saudská Arábia pri hlasovaní za prijatie Deklarácie ľudských práv sa zdržali hlasovania ako vyjadrenie nesúhlasu s týmto dokumentom.

Ako posledný príklad na dokumentovanie výrazného vplyvu islamu by som uviedol porovnanie začiatku ústav Slovenskej republiky a ústavy, ktorú prijala Iránska islamská republika. Na Slovensku sa hlási ku kresťanstvu 71,6% obyvateľov a Slovensko sa tak radí medzi štáty s najvyšším podielom veriacich. Dá sa teda predpokladať, že by mohlo byť nábožensky založené tak, ako je aj Irán. Hlavný rozdiel je však v tom, ako tieto štáty nechávajú vplývať náboženstvo na svoj systém. Kým Ústava SR, čl. 1 hovorí: „*Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Neviaže sa na nijakú ideológiu ani náboženstvo.*“

Iránska ústava, čl. 2 naproti tomu stanovuje: „*Islamská republika je systém založený na viere v: 1. jedného Boha (ako je uvedené vo vete: Nie je iného Boha okrem Alláha), jeho bezvýhradnú suverenitu a právo v zákonodarstvo a potrebnosť pokory voči nemu;*

2. Božské zjavenie a jeho fundamentálnu úlohu pri tvorbe zákonov;

3. návrat Boha v budúcnosti, a konštruktívnu úlohu tejto viery v prístupe ľudí k Bohu

4. vo vieru, že Boh je spravodlivý vo svojej tvorbe a zákonodarstve;

5. pozemského vodcu a jeho fundamentálnu úlohu v uisťovaní a neprerušovaní procesu islamskej revolúcie.“ .....

Vidíme teda rozdiel ako sa tieto dva štáty postavili k svojmu väčšinovému náboženstvu...

Zároveň však vidíme ako islam ovplyvňuje nielen náboženský život, ale aj politický a právny, čo väčšina štátov sveta, v záujme objektivity práva nerobí. No moslimské štáty sú v tomto rozdielne a možno aj preto sa zdá dnes rozdiel medzi západnou kultúrou a tou moslimskou tak priepastný....

POUŽITÉ ZDROJE:

Drgonec, J.: Právne kultúry Ázie a Afriky, Bratislava 1991

Bärbel Debus: Islamský fundamentalizmus-ideály a realita

- www.nyulawglobal.org/globalex/Iran.htm - a guide to the legal system of the Islamic republic of Iran

- www.mepoforum.sk

- www.koran.sk

- www.iranonline.com

- <http://wikipedia.org>